

GWERZ

ANN ESKOP GWENN, (*)

An Aotrou JOSEPH-MARI GRAVRAN, maro en
Kemper, ann deiz kenta a viz C'hovevrer
1855, d'ann hoad a eur bloaz ha tri-ugent.

Verbum crucis Dei virtus.

E komz ar groaz e ma nerz Doue.

WAR DON : *Gwerz Santez Anna Wenet.*

Rouanez vraz Breiz-Izel, Gweré'hez vad Remengol,
C'houi zo karet ho e'hano ha meulet gant annholl ;
Astennit ho tourn war-n-hont hag e kaninn breman,
Eur werz da eunn den santel, JOSEPH-MARI GRAVRAN.

(*) L'Oraison funèbre de Mgr. GRAVERAN a été prononcée à la Cathédrale par M. Léopold de Léséleuc de Kerouara, Chanoine théologal de Quimper. Sa vie a été écrite et publiée par M. Maupied, Chan. hon. de Reims, Docteur en théologie et en droit canonique, Docteur es-sciences, etc.

Ce livre, si édifiant et si intéressant, devrait se trouver entre les mains de tous ceux qui ont connu et par conséquent aimé et admiré le saint Evêque.

Quant à notre humble Chant, il s'adresse à nos compatriotes, les bons habitants des campagnes, que l'Evêque de Quimper aimait à évangéliser dans cette vieille et si belle langue bretonne, qu'il parlait avec autant de pureté que d'élégance. Ces hommes, dont la reconnaissance ne s'arrête pas à la pierre tumulaire, garderont la mémoire de leur Evêque de même qu'ils ont gardé celle des vieux saints de leur pays et des hommes apostoliques qui les ont suivis, comme le père Mounoir et Michel Le Noblet, que les Bardes du XVIIme siècle ont chantés dans des *Gwers* qui sont très populaires en Bretagne.

Sant Kaourintin ha Sant Pol , Sant Briek , Sant Tual ,
Sant Patern , Sant Gwenole , Sant Herve , Sant Gwen-Eal ,
Diskennit war ar c'houmoul da rei d'in skerijen ,
Da ziskleria da Vreiziz buez ann Eskop Gwenn .

E Krozon e oa ganet Joseph-Mari GRAVERAN ,
Pa deuaz war ann douar , Doue a ioa gant-han .
Rag arog dond er bed-ma , da Vere'hez Remed-holl ,
Gant he vamm e oa gwestlet enn Iliz Remengol .

Ha dre ma kreske enn hoad e kreske e furnez ;
Dirag Doue hag ann dud , braz oa he santelez ;
Ann dud koz a lavare , pa vije o tremenn :
« Nep a vevo a velo , he-ma a rai eunn den ! . . . »

C'hoaz e oa meurbed iaouank , pa vije , aliez ,
O studia he-unan 'harz mor Douarnenez :
Sevel a re dirag han ann amzer dremenet ,
Kear Is , ar Roue Gralon , ar burzudou zo bet .

Lenne mad a re da dri bloaz ha skriva da bevar ,
Hag al latin , da seiz vloaz , a zispake dispar ;
E Kastel-Pol , e Paris en deuz bed meuleudi
Digant ann dud a skiant a gave er studi .

Daoulinet war Mene C'hom e klevaz mouez Doue :
« Ma Mab , te vo abostol , henvel euz Gwenole ,
» Enn d'ha vro gaer Breiz-Izel , e prezegi ar feiz ,
» Vel a reaz , gwechall enn-hi , sent ganet enn he c'hreiz »

Pebez burzud eo he-man , bugale ann Arvor ,
Bezomp holl el levenez , d'hor bro eo eun enor ;
Kanomp gant daelou a joa , kanomp a vouez huel ,
D'ann Eskop Gwenn , er vro man , meleudi eternel .

Vel e traon menez Orb , Moizez a grene ,
O klevet trous ar gurun , mouez an Aotrou Doue ,
Joseph a gren , a lavar da Roue an Envou :
« Ia , Beleg me vezo , trugarez deoc'h , aotrou .

En he zao , war ar menez , e velaz en draouien
Abati Landevennek , kuzet gant ar spern gwen ,
Eno dindan ar c'hoz vein , an drez hag an illo ,
Ema brema ar Venac'h , kousket enn ho beiou .

Hag ann den iaouank a ia , var eün d'ann abati ,
Daoulinet war eur c'hoz bez , setu-hen o pedi ,
O pedi Sant Gwenole , eno gwechal abad ,
Da c'houlen digant Doue ma vo eur beleg mad.

Pa vel gant heol ar mintin , o sevel a uz Breiz ,
Tour kaer Iliz Remengol , e sonj e bars enn deiz ,
Ma oa gwestled d'ar Werc'hez eno gant he vam vad ,
Hag e treuz da vont d'he zi , breac'h vor ar Faou timad.

Stouet ebarz enn Iliz karguet a vurzudou ,
Evel kement a ia di , e renk skuilla daelou ,
Ha neuze e lavaraz a galon d'ar Werc'hez ,
« C'hoant o c'heuz e venn beleg , bezit ma fatronez.

» Santel eo karg eur beleg , ha pouner eo meurbet ,
» Mez c'hui eo ma fatronez , Itron ann *holl Remed.*
» Henchit ac'hanon bemdez , me a vezo ho mab ,
» Roit din ar c'hras da veza bepret eur beleg mad. »

He beden a zo klevet , mond a eure d'ar skol ,
Ha d'ann hoad a bemzek vloaz , ebarz e Kastel-Pol ,
En doa great ann holl studi a gas d'ar seminer ,
Ha kerkent e oa kasèt da gloarek da Gemper.

Eno prest e tiskouezas he skiant , he speret.
Ann Eskop a ioa neuze den guiek ha brudet ,
A gas GRAVRAN da Baris , da skolach Stanislaz ,
Hag e seminer Paris goude e studiaz.

Er bloaz mil eiz-kant-seitek , vel ma oa beleget ,
Dar seminer da Gemper e oa doc'h-tu galvet ;
Hag eno e pad nao bloaz , e kelenne bemdez
Da furmi , enn eskopti , ar Veleien nevez.

Balamour d'he wiegez e oa neuze hanvet ,
Da Vrestis evit Person ; eur garg diez meurbet !....
Rag-tal e kavaz ann tu : an Eskop a lare :
« Mond a ra ann traou gant-han gwelloc'h vit gan-hen-me. »

Rei a reaz eur Mision evel ma erruaz ,
Ha koueza a reaz war-n-han goude trubuillou-braz ,
Stoufa a reaz ho genou d'he holl enebourien ,
Ha renta reaz anez-ho kristenien vad zo ken !....

E kever ar bec'herien e oa karantesus .

Hag o fardoni a re , evel ma rea Jesus ! ...

Nag a bec'her deuz Doue , pell , pell dispartiet ,

Enn hent mad gant madelez . en deus het digaset

A an dorfetourien vrasa , e Brest er , galeou ,

A zo bet see'het gant-han aliez ho daclou ,

Ha diski a rea d'ezho meuli-hano Doue ,

Dont da vesa christenien , ha salvi ho ene .

Ann arc'hant a c'houneze a ioa holl d'ar beorien ,

Gwizket kaer en'em gave gant eur goz soudanen ,

Ann draze a zo guirion : n'en doa gwennek ebet

Da vont a Vrest da Gemper , pa oa Eskop hanvet .

E mil eiz-kant daou-ugent , ann Eskop Poulpiket ,

D'eur bloaz ha pevar-ugent , e Kemper zo marvet ;

Ar pastor a zo maro , hag ann aotrou Gravran ,

A zo choaset da Eskop , mez en despet d'ez han .

Mond a eure da Baris hag eno oe sakret

Gant Arc'heskop ar gear se , ann aotrou Affr hanvet ,

Ha war he giz da Gemper e teu didrouz goude ,

Da ziskwel d'he Veteien e kare anez he

Bezomp holl el levenez , Abostol eo d'ar feiz ,

Komzou Doue zo guirion , ni a oar ze e Breiz ,

Brema potr bihan Kroson a zo enn Eskop braz ,

Spouronet war Mene-C'hom , gant Doue her c'blevaz .

Hep paouez he labourou , lavaret en deuz se ;

Evit mad he Eskopti , e c'hoanta he vale ;

Ha bepred , e brezonnek , e kar dre holl sarmon

Hag ann dud koz a lavar , *e ve mad da berson* .

Pa deuaz ar Republik , oa galvet da Baris ,

Da zifenn droajou ar Bobl ha droajou ann Ilis ,

Potret Paris a lare : « Eskop Kemper zo goaz ;

« Biskoaz den evel he-ma ne oa bet ama c'hoaz . »

E Paris e tispakaz e holl dalanchou kaer ,

Da ober le zennou mad , gant fornez ha douster ,

E Franc , hag er broriou-all , e komzer anez han ,

Gant ann holl e oa meulet Joseph-Mari GRAVRAN .

Ar General Kavagnak , potr stard ha den a feiz ,
A c'hoanteaz he henvel Arc'heskop e Paris ;
Mez refusi a raz kren , vit dont da Vreiz-Izel ,
E-touez he vugale , da veva , da vervel .

Erru en he Eskopti . e karaz adare ,
War ar meaz hag er c'heriou , prezeg lezen Doue :
Ker brao e oie hench a ar pinvidik , ar paour ,
Evit he holl vugale en doa eur galon aour .

Biskoaz ne laraz eur gomz da ober droug na poan ,
Karout a re he nesa evel-t-han he-unan ;
Evit ann holl karantez , madelez ha douster ,
S-tu pen da ben buez hon tad , hon Eskop ker .

Touriou katedral Kemper , aboe pevar c'hant vloaz
A oa mezuz da velet , oant ket peurachu c'hoaz ,
Eun devez e lavar az , ker brao , enn eur c'houarzin ,
« Savomp holl , ma bugale , touriou sant Kourintin . »

Kerneviz ha Leoniz ha Tregeriz ive
A ro d'ann Eskop santel pep a vennek neuze ,
Ha touriou skeduz Kemper , en ear , a zao huel ,
Evit renta testeni euz a feiz Breiz-Izel .

Buez ann den er bed ma zo poaniuz ha c'houero ,
Dre eunn draonien a zaelou e renkomp mont d'hor bro ;
Pep hini a zoug he groaz , war lein Mene Kalvar
A dreuz tribuillou ar bed , ann anken ar glac'har....

Ne oant ket c'hoaz peurachu touriou ar katedral ,
E oe laket gant Doue , enn eur boan vraz dispar ;
Da beurvelc'hi he ene , kent evit mont gant-han ,
E tigasaz eur c'hlenvet hir ha poaniuz d'ez-han .

Vel ma n'em santaz skoet , e rankaz mont timad
Da bedi c'hoaz da Grozon , war bez he vamm , he dad ;
Ha goude e Remengol , daoulinet e pede ,
O c'houlouen eur maro mad , Baradoz d'he ene .

En he gerc'hen , ar c'hriugn-beo , pe ar c'hanser hanvet ,
A ra d'ez-han , pad tri miz , gouzanv poaniou kalet ,
Gouzanv a eure , ep klem , ar boan hag ann anken !....
Evel merzerien ar feiz en amzer ansien .

Evel Jesus war e groaz , e westlaz . kent mervel ,
He vugale d'ar Werc'hez , patronez Breiz-Izel ,
Ha gant feiz hag esperanz , seder evel enn el ,
He ene kaer d'ann envon a nijaz en eur sell.

Pa oe klevet ar c'helou er pevar c'horn a Vreiz ,
Kalon ann dud a fraitle , gant glac'har en ho c'hreiz ,
Ann holl a wele dourek , o krial gand aaken ,
Allas !... maro eo hon tad , maro ann Escop Gwen !!!....

Beleien ha tud ar bed , ha c'hui p'orien Jesus ,
Intanvezet , minoret , c'hui holl dud malurus ,
Kollet o c'heuz ho mignon , ho pastor hag ho tad ,
Evidomp-holl , Bretonnet , o pebez kalonnad !.....

Vel eur sant en deuz bevet Joseph-Mari GRAVRAN ,
Evel eur sant eo maro , Doue a ioa gant-han ;
Ann holl a lar eo eur sant ; *vox Populi vox Dei* ,...
Gloar da Zoue , mouez ar bobl eo ive he Hini !.....

En deiz ma oe diskennet enn he vele douar
Ar bobl a Kemper , heuzet en eur mor a c'hlac'har ,
A zougaz he gorf santel , e kear dre ar ruiou ,
Hag ann dud keaz a wele hag a skuille daelou.....

He gorf a zo e Kemper , he skevend e Kroson ,
E Brest , en Ilis Sant-Louis , e medi he galon ;
Ar bobl euz a Vreiz-Izel , en Ilis veur Kemper ,
Dre garantez deuz savet , evit-han , eur bez kaer.

Demp eta va c'henvroiz , da Ilis veur Kemper ,
Demp gant feiz ha karantez war bez hon Eskop ker ,
Eo bemde e veler daoulinet war he ve ,
Tud an Arvor o c'houlouen grasou digant Doue.

Vel Joseph-Mari GRAVERAN , bezomp guir gristenien ,
Bugale vad da Zoue , bezomp mad dar beorien ;
Karantezuz vit ann holl , er beo hag er maro ,
Kalonnek ha stard er feiz , vel ma oa hon tadou.

War douriou sant Kaourintin , euz ann env diskennet ,
Pastor mad , roid ho pennoz d'ar vro oc'h euz karet ,
Roid ho penediksion d'ar belerinet holl
A ia bep bloaz da bedi da Ilis Remengol.

Roid ho penediksion d'ann dud paour , ankeniet ,
D'ann dud a vor , a vrezel , ha d'ann holl Vretonnet ;
Roid ho penediksion ive d'hor berejou ,
E pere e kousk , e peoc'h , hon tadou , hor mamou.

Goulennit digant Doue ma kendalc'himp ar feiz ,
Feiz koz Gralon , Gwenole , feiz ar Sent koz a vreiz ;
Ha deiz ar varn diveza , e vo c'hoaz Bretonnet ,
En Iliz sakr Remengol , o pedi daoulinet !!!

Ha brema , ma c'henvroiz , kanomp holl meuleudi ,
Kanomp holl gant levezez , gloar da Joseph-Mari ;
Eur Zant neve zo savet , en hor bro Breiz-Izel ,
JOSEPH-MARI eo hanvet , gloar dean , gloar eternel !!!

I.-P.-M. AR SKOUR.

ANN AOUTROU PER KERLOC'H

PERSON HANVEC

MARO AN 17 A VIS GUENVER 1860.

*Memento propositorum vestrorum qui vobis
locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum
conversationis, imitamini fidem.*

Hebr. XIII, 7.

Ho pet sonj euz ho pa-toret, pere o deuz pre-
zeget deoc'h komzou Doue; hag o velet penoz
hint maro, bezit, evel ho, tud a feiz.

Sant Pol, hebr : chab : XIII, v. 7.

VAR DON : Eun Doue ebken a adori.

Kerloc'h, kousk e peoc'h, va mignon ,
Belek mad out bed e guirion ,
Doue , d'ha nesa c'heuz karet ,
Ar beorien noaz a c'heus guisket.

Karet a c'heuz ive , dreist oll ,
Ar Werc'hez , Itron Remengol ;
Gra brema e peoc'h da ziskuiz
En douar santel he Iliz.

Ken a zeuio en d'ha skouarn
Da zôn trompil skilltroz ar varn ,
Kalz krenvoc'h evit trouz ar c'huëor ,
Kalz krenvoc'h evit trouz ar mor.

Sant Kaourantin , sant Guenole ,
An Escop gwen Gravran ive ,
O deuz , en env , diguemeret
D'ha ene glân gant joauzdet.

Lavar dez-ho ha da sent Breiz ,
E kendalc'homp bepret ar feiz ,
Lavar d'ar Roue koz Gralon ,
E zomp bepret tud a galon.

Kerloc'h e palez an Dreindet ,
Ped Doue 'vit d'ha vignonet ,
Hag ez aint ive da repoz
Gan-ez e joa ar Baradoz.

I.-P.-M. AR SKOUR.